

DOSTĘPNOŚĆ DLA OSÓB ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI

– materiały informacyjno-edukacyjne, część 15

Przestrzenie polisensoryczne – jak poprzez stymulację zmysłów możemy poznać świat osób z niepełnosprawnościami?

W Polsce powstaje coraz więcej pomieszczeń polisensorycznych, w których zostajemy poddawani stymulacji zmysłów. W przestrzeni takiej możemy się wyciszyć lub pobudzić, w zależności od potrzeby. Są to tzw. *Salę Doświadczania Świata*. Pobyt w takim pomieszczeniu, wyposażonym w specjalne urządzenia i rekwizyty, wzbogaca dotychczasowe doświadczenia, przez dostarczanie ludziom różnego rodzaju bodźców, które są przez nich poznawane, badane i kontrolowane za pomocą wszystkich zmysłów. *Salę Doświadczania Świata*, jak również osoby obsługujące takie miejsca, stwarzają doskonałe warunki pracy z dziećmi o różnym stopniu niepełnosprawności, osobami w podeszłym wieku, czy niewidomymi. Są też takie obiekty, które służą do tego, by pokazać osobom tzw. pełnosprawnym, jak może wyglądać funkcjonowanie ludzi z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

Pobyt w niewidzialnej przestrzeni

Przykładem obiektu, w którym można doświadczyć tego, jak funkcjonują osoby niewidome i słabowidzące, jest „Niewidzialna przestrzeń”, zlokalizowana w Opolu. Podczas niespełna godzinnego pobytu uczestnicy i uczestniczki mogą poznać realia codziennego funkcjonowania ludzi z zaburzeniami wzroku. Wędrówka po specjalnie zaprojektowanej przestrzeni pozwala na doświadczenie różnego rodzaju faktur, struktur, głosów i zapachów. Wszystko odbywa się pod okiem specjalnych przewodników,

pośród których jest m.in. pedagog specjalny, tyflopedagog (osoba zajmująca się edukacją i terapią osób niewidomych i niedowidzących), czy też oligofrenopedagog (nauczyciel z dynamicznym podejściem do niepełnosprawności intelektualnej i sprzężonej). Gdy człowiek zostaje pozbawiony wzroku, zaczyna uruchamiać inne zmysły, czyli słuch, węch, smak i dotyk. W „Niewidzialnej przestrzeni” można sprawdzić czy np. coś smakuje tak samo, gdy nie widzimy tego przedmiotu. Ważnym doświadczeniem jest także dotykanie różnych elementów, co pomaga w zorientowaniu się w danej przestrzeni.

Metoda Snoezelen

Snoezelen to metoda terapii zajęciowej oraz oryginalna koncepcja aranżacji pomieszczeń, skupiona na problematyce uzyskania dostępu do pacjenta, z którym kontakt jest w różny sposób utrudniony. Metoda została zainicjowana pod koniec lat 70-tych XX wieku w Holandii. Na początku rozwoju adresowano ją do chorych z głębokimi i sprzężonymi niepełnosprawnościami, z którymi kontakt był bardzo utrudniony. Z czasem Snoezelen stała się popularna na całym świecie, a jej stosowanie rozszerzono na inne grupy pacjentów, takie jak seniorzy demencyjni, osoby autystyczne, chorzy cierpiący na bóle przewlekłe, z urazami czaszkowo-mózgowymi, niepełnosprawnością fizyczną, a także z chorobami onkologicznymi.

Podstawami dla skutecznych działań terapeutycznych w ramach metody Snoezelen są:

- specjalnie zaaranżowane pomieszczenie/pokój, zwany *Salą Doświadczenia Świata*, z odpowiednio dobranymi sprzętami;
- profesjonalne prowadzenie sesji przez osobę odpowiednio przygotowaną merytorycznie.

Istotne jest poszukiwanie odpowiednich dróg dojścia do pacjentów, którzy mają problemy z odbieraniem otoczenia oraz samych siebie w otoczeniu. W *Salach Doświadczenia Świata* stosuje się bezzadaniową i niedyrektywną stymulację polisensoryczną, w oparciu o przestrzeganie ośmiu zasad, które zostały sformułowane przez głównych twórców

i propagatorów Snoezelen: terapeutę zajęciowego Ada Verheula i muzykoterapeutę Jana Hulsegge. Typowy dla Snoezelen jest unikalny podwójny efekt: relaksacji i aktywizacji.

Sala Doświadczania Świata w krakowskiej Akademii Wychowania Fizycznego

Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie posiada dwie, bogato wyposażone pracownie pn. *Sale Doświadczania Świata*. „Sala Biała” mieści się w budynku krytych pływalni AWF i przeznaczona jest dla osób dorosłych oraz w szczególności dla takich grup, jak: osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, seniorzy z diagnozą demencji, osoby z zaburzeniami psychicznymi. Uzupełniająco, w budynku głównym AWF, znajduje się „Sala Kolorowa”, która dedykowana jest pracy terapeutycznej z dziećmi.

Na uczelni, przy pomocy tych pracowni, prowadzone są różne projekty badawcze. Przykładowa tematyka tych projektów to: „Ocena efektywności metody Snoezelen w terapii osób z chorobą psychiczną i niepełnosprawnością intelektualną”, „Porównanie wpływu muzykoterapii aktywnej i receptywnej na świadomość ciała i sprawność funkcjonalną osób chorych na choroby neurodegeneracyjne w pomieszczeniu Snoezelen i poza nim”. Pracownie służą także studentom kierunku *Terapia Zajęciowa*, którzy prowadzą projekty badawcze, opracowując swoje prace licencjackie lub magisterskie.

Podczas prowadzenia badań w *Sali Doświadczania Świata* stosuje się różnego rodzaju skale

oceniające zachowanie uczestników sesji (np. pod względem komunikacyjnym i społecznym). Niektóre z tych skal zostały opracowane specjalnie dla potrzeb określonej grupy uczestników sesji Snoezelen, np. skala INTERACT w przypadku seniorów z diagnozą demencji. Inne możliwe pomiary wykonywane w *Sali Doświadczania Świata* to pomiary fizjologiczne, czyli np. parametry układu krążenia, parametry oddechowe itp. Do metod badawczych używanych w *Sali Doświadczania Świata* należą także obserwacja uczestnicząca, wywiady, ankiety.

Działania krakowskiej Fundacji Rozwoju i Terapii „Moja Przestrzeń”

Organizacja, której siedziba mieści się przy ul. Świętokrzyskiej 4/2, oferuje dzieciom, młodzieży i dorosłym wsparcie w dążeniu do harmonijnego rozwoju swojego potencjału. Celem osób pracujących w Fundacji jest stymulowanie bazowych umiejętności percepcyjnych - motorycznych oraz stymulowanie procesów myślowych i mowy swoich podopiecznych. W ofercie organizacji dostępna jest m.in. terapia logopedyczna i neurologopedyczna, innowacyjna terapia w oparciu o nowoczesną technologię z wykorzystaniem okularów VR (wirtualna rzeczywistość), Trening Umiejętności Społecznych (TUS).

Źródło: Fundacja Rozwoju i Terapii „Moja Przestrzeń”

Od września 2022 roku do końca stycznia 2023 roku Fundacja realizowała projekt pn. „**(nie)trudne dzieci**”, mający na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu dzieci z zaburzeniami Integracji Sensorycznej w środowiskach przedszkolnych, szkolnych, domowych oraz wśród rówieśników. Działania edukacyjne i terapeutyczne prowadzone były w kilku wybranych przedszkolach i szkołach podstawowych w Krakowie. Dotyczyły one dzieci w wieku od 3 do 12 lat z problemami lub podejrzeniem problemów w zakresie Integracji Sensorycznej, ich rówieśników, rodziców i opiekunów, kadry nauczycielskiej i wychowawczej. Jedną z istotnych korzyści związanych z tą inicjatywą było wyposażenie placówki w zestaw pomocy sensorycznych. Projekt był finansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny.

Źródła:

<https://niewidzialnaprzestrzen.pl/>

<https://www.awf.krakow.pl/struktura/centralne-laboratorium/3786-sala-doswiadczenia-swiata-sala-snoezelen>

<http://www.mojaprzestrzen.pl/>